
Kyrkomötet Gudstjänstutskottets betänkande 2015:3

Gör upp med rasism och antisemitism i vår kyrka

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2015:26 om att göra upp med rasism och antisemitism i vår kyrka. Motionärerna föreslår att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram riktlinjer kring Svenska kyrkans förkunnelse som rensar bort allt förakt för den judiska traditionen, samt att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram en handlingsplan som på teologisk grund skyddar det unika människovärdet mot den framväxande främlingsfientligheten.

Gudstjänstutskottet vill, liksom motionärerna, uttrycka ett avståndstagande från främlingsfientlighet, antisemitism och rasism i samhället, men menar att det motionärerna efterfrågar redan görs på Svenska kyrkans olika nivåer.

Gudstjänstutskottet föreslår kyrkomötet att avslå motionen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2015:26, punkt 1.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2015:26, punkt 2.

Motionens förslag

Motion 2015:26 av Ylva Wahlström m.fl., Gör upp med rasism och antisemitism i vår kyrka

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram riktlinjer kring Svenska kyrkans förkunnelse via evangelieboken och kyrkohandboken, som rensar bort allt förakt för den judiska traditionen.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram en handlingsplan som på teologisk grund skyddar det unika människovärdet mot den framväxande främlingsfientligheten och rasismen inom såväl kyrkan som samhälle.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2015:26 i Ln 2015:1y, *bilaga 1*.

Bakgrund

Sedan kristendomens äldsta tid har kyrkan varit en plats som varit öppen för varje person oavsett härkomst eller social status, bland annat med hänvisning till bibelord som t.ex. ”Nu är ingen längre jude eller grek, slav eller fri, man eller kvinna. Alla är ni ett i Kristus Jesus”. (Gal. 3:28). Förutom denna radikala förståelse av hur mång-

fald och gemenskap ska samexistera i den kristna församlingen, har den kristna tron genom historien pekat på alla människors lika värde. Varje människa är skapad till Guds avbild.

Genom historien har kyrkan kontinuerligt sökt att såväl pastoralt som teologiskt proklamera, värna, hantera och diskutera en syn på människan som jämlik och unikt värdefull. Samtidigt har dock kyrkan genom historien även visat andra drag (som också motionen visar) där ojämlikhet och åtskillnad av människor har förståtts som givna av Gud. Svenska kyrkan är – liksom alla kyrkor – insatt i denna komplexa historia.

Idag bedriver Svenska kyrkan genom sina församlingar, i stiftet och på nationell nivå ett omfattande arbete som syftar till att visa på att Svenska kyrkan förstår och tolkar den kristna tron som en motkraft till rasism och främlingsfientlighet. Många församlingar arbetar aktivt pastoralt med frågor som relaterar till detta – men också med opinionsbildning genom manifestationer och liknande – genom t.ex. språkcaféer, internationella grupper, samarbeten över religionsgränser och på många andra sätt.

Under senare år har Svenska kyrkan på olika sätt arbetat aktivt med frågor om rasism och antisemitism. Bland annat uttalade biskopsmötet i samband med femtioårsminnet av andra världskrigets slut följande (*biskopsmötet 10 maj 1995*).

Antisemitism i förkunnelse och handling har förekommit många gånger i kyrkans historia och skymt de heliga skrifternas syn på alla människors lika värde inför Gud. Antijudiska uttalanden av Martin Luther har använts i antisemitiska syften. En del svenska prästers och kyrkfolks positiva hållning till de nationalsocialistiska idéerna under kriget har gjort vår kyrka delaktig i vad som då skedde. [...] Vi tar avstånd från varje form av antisemitism. Vi måste lära av historien och avvisa försöken att förneka den illgärning som utfördes i det kristna Europas mitt och från tendenser att förringa betydelsen av det som skedde. I vår kyrka vill vi arbeta för att få bort sådant som kan tolkas som antisemitism eller förakt för det judiska folket och försvara dess rätt till sin historia, sin tro och sina seder.

Genom sitt medlemskap i Kyrkornas världsråd står också Svenska kyrkan bakom dokumentet *The Theology of the Churches and the Jewish People – Statements by the WCC and its member churches* (1988). Där bearbetas Kyrkornas världsråds (KV) syn på den kristna trons förhållande till judendomen och där skriver man att Guds förbund med det judiska folket äger fortsatt giltighet och att antisemitism är synd mot Gud och människor.

I dokumentet *Guds vägar. Judendom och kristendom, ett inomkyrkligt samtalsdokument* (antaget av kyrkomötet 2001), bearbetas relationen mellan kristendom och judendom mot bakgrund av historiens fruktansvärda händelser. Dokumentet kom dock att få viss kritik i Svensk Teologisk Kvartalsskrift ett par år senare (STK nr. 3, 2003). Initiativet lovordas, men man menar att det också måste arbetas vidare med och fördjupas. I en motion till förra årets kyrkomöte (motion 2014:5) skriver motionären bl.a. ”Tyvärr har *Guds vägar* inte fått den verkningshistoria som kunde förväntas utifrån dess karaktär och dessa tydligt uttalade syften. Vart tog *Guds vägar* vägen?!” Motionären föreslog därför följande.

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att uppmuntra alla stift att implementera dokumentet *Guds vägar* så att det blir känt och diskuterat.

2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ge Svenska kyrkans utbildningsinstitut och dess bägge utbildningsplatser i Uppsala respektive Lund i uppdrag att tydligare implementera dokumentet Guds vägar så att alla prästkandidater är väl förtrogna med såväl dess innehåll som dess hermeneutiska och homiletiska implikationer.
3. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ge en sakkunnig i uppdrag att granska Evangeliebokens textsammansättning utifrån ett *Guds vägar*-perspektiv för att se om predikotexterna kombinerar Gamla och Nya testamentet på ett sätt som kontrasterar de båda testamentena och/eller reflekterar ett ersättningsteologiskt tänkande.

Kyrkomötet biföll den första punkten.

Sedan lång tid driver också Svenska kyrkan Svenska teologiska institutet i Jerusalem som bland annat har till uppgift att utveckla och fördjupa frågan om kristnas möte med människor av annan tro, inte minst vad gäller mötet med judendomen.

Kyrkomötet beslöt år 2005 att ett religionsteologiskt dokument – med tonvikt på islam – skulle arbetas fram. På kyrkostyrelsens uppdrag tog Teologiska kommittén fram dokumentet som publicerades 2011 under titeln *Sann mot sig själv – Öppen mot andra. Samtal om religionsteologi i Svenska kyrkan*. Dokumentet bearbetar frågor om religionsmöten och religionsdialog för att, som nuvarande ärkebiskop Antje Jackelén skriver i förordet, "[g]od religionsteologi och goda möten /.../ ökar människors möjlighet att leva som goda grannar som söker sitt samhälles bästa."

Projekt Människovärde drivs sedan 2010 av Svenska kyrkan, Svenska Kyrkans Unga och Sensus studieförbund. Syftet med projektet är att rusta Svenska kyrkan och Svenska Kyrkans Unga teologiskt och metodiskt för att agera för människovärde och mot främlingsfientlighet och rasism. Inom projektet har antologin *Där främlingskapet bryts kan en ny värld bryta fram* och metodmaterialet *Paulus brev till svenskarna* tagits fram. Under 2013 genomfördes utbildningar runt om i landet.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2015:26.

Gudstjänstutskottet vill, liksom motionärerna, uttrycka ett avståndstagande från främlingsfientlighet, antisemitism och rasism i samhället. Utskottet ser också att den kristna kyrkan har en viktig roll att fylla genom att oavbrutet visa på människors unika värde, grundat i bibelns ord och kyrkans tradition.

Utskottet menar att Svenska kyrkan - såväl på församlingsnivå som på stiftsnivå och nationell nivå - på olika sätt söker bidra till att förverkliga Guds kallelse. Det är viktigt att kyrkan ständigt reflekterar över sin lära och praxis och tar ansvar för hur tron traderas, levs och tar sig uttryck i varje tid. Detta gäller såväl på strukturnivå som på individnivå. Inte minst gäller det den enskilde förkunnarens roll och uppdrag. All förkunnelse kan missbrukas, genom oaktsamhet eller med uppsåt. Här, menar utskottet, spelar den teologiska utbildningen en oerhört central och viktig roll, men också biskopars tillsyn.

Gudstjänstutskottet förstår och bejakar motionärernas ställningstagande, men menar att det som motionärerna efterlyser redan sker på Svenska kyrkans olika nivåer.

Utskottet vill dock understryka vikten av att *Guds vägar* implementeras på ett gediget sätt i Svenska kyrkan, i enlighet med kyrkomötets beslut 2014.

Med hänvisning till ovanstående resonemang föreslår Gudstjänstutskottet kyrkomötet att avslå motion 2015:26 i sin helhet.

Uppsala den 23 september 2015

På Gudstjänstutskottets vägnar

Sofija Pedersen Videke, ordförande

Niclas Blåder, sekreterare

Beslutande: Sofija Pedersen Videke, ordförande, Maria Johansson-Berg, Anna-Karin Stråle Börjesson, Niklas Nilsson, Birger Jönsson, Ola Isacsson, Torvald Johansson, Lisa Tegby, Katarina Ramnerö Ödestad, Sven Milltoft, Kenneth Nordgren, Sonja Grunselius, Kristina Backe, Alve Svensson och Jan Segerstedt.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Roger Olsson, Stefan Hortlund, Gunilla Jannerstig, Martin Moberg, Gun Alingsjö Bäck, Lena Jönsson, Göran Wass, Anders Åkerlund, Jerker Alsterlund, Aron Emilsson, Bengt Inghammar och Elise Nilsson.

Biskoparna Esbjörn Hagberg och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2015:1y

Rasism och antisemitism

Läronämndens yttrande över motion 2015:26

Motionen aktualiserar frågeställningar som utförligt behandlas i samtalsdokumentet *Guds vägar* som antogs av kyrkomötet 2001.

Läronämnden vill understryka det som framfördes i yttrandet Ln 2014:3y:

Detta samtalsdokument behandlar frågeställningar som är centrala och ofrånkomliga för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Läronämnden betonar vikten av att det som Svenska kyrkan i och med Guds vägar har åtagit sig kommer till uttryck i exempelvis Den svenska evangeliebokens textsammanställningar och Den svenska kyrkohandboken.

Uppsala den 21 augusti 2015

På Läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Christopher Meakin, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Hans-Erik Nordin, biskop Fredrik Modéus, biskop Per Eckerdal, biskop Esbjörn Hagberg, biskop Eva Nordung Byström, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, biskop Eva Brunne, Göran Eidevall, Eva-Lotta Grantén, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.